

ban bármilyen probléma felmerül. A munkafolyamat végét tehát vagy a kért dokumentum elküldése, vagy a megrendelő megkeresése jelenti, ami irányulhat pl. a bibliográfiai adatok pontosítására. Ezzel a megoldással a „probléma” feliratú kör szükségtelenné vált.

WATKINS, Cynthia A.: Using flowcharts to streamline document delivery services in an academic library. = *Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery & Information Supply*, 10. köt. 2. sz. 1999. p. 77–88./

(Viszocsekné Péteri Éva)

Könyvtári és előfizetési ügynökségi tennivalók az elektronikus állományok konszolidálása érdekében

Az alábbiakban az Oroszországi Állami Könyvtár (*Rossijskaâ gosudarstvennaâ biblioteka*) referenz osztályának vezetője és a Swets Előfizetési Szolgálat (*Swets Subscription Service*) egyik munkatársa nyilatkozik azokról a tennivalókról, amelyek elvégzése várhatóan konszolidálja és szervezzé teszi az *elektronikus állományok* könyvtárakon belüli helyzetét.

Az állami könyvtári osztályvezető szerint a problémák már a bizonytalan terminológiánál kezdődnek: sokszor nem tudni, hogy az elektronikus dokumentumként emlegetett valami az adott esetben lemezre rögzítést, optikai kompaktlemezt vagy éppen hálózati forrást jelent-e. Ő elektronikus dokumentumállományon a csak elektronikus formában létező dokumentumok, valamint az adott könyvtár állományából hiányzó dokumentumokról készített másolatok állományegységeinek összességét érti.

Hogy ezzel az állománnyal úgy lehessen bánni, mint a hagyományossal, szükség van:

- egy egyszerű egységes interfészre;
- a távolsági használó támogatási rendszerének kimunkálására;
- az „oroszországi elektronikus könyvtárak” programmal való összehangolódásra;
- a dokumentumok kiválasztási kritériumainak megfogalmazására;
- a (szerzői, használati) jogi kérdések rendezésére;
- az elektronikus állomány létesítését indokló potenciális használói kör felmérésére;
- az elektronikus dokumentumok azonosításához szükséges leírási szabályok kidolgozására, különös tekintettel a hagyományos kiadványok és elektronikus másolataik feldolgozásbeli összehangolására;
- a létesítéssel kapcsolatosan gazdaságossági számításokra;
- az információ biztonságos tárolására a használók garantáltan biztos kiszolgálása érdekében;

- a kereslet folyamatos monitoringjára;
- annak biztosítására, hogy a könyvtár program- és eszközellátottsága a távoli használót folyamatosan ki tudja szolgálni;
- az elektronikus dokumentumok „leltározásának” megoldására;
- a szükséges számú használati hely kialakítására.

A Swets munkatársa elismeri, hogy az elektronikus kiadványok, főként folyóiratok számának sokasodása az előfizetési ügynökségeket is zavarba hozta. Nem is beszélve arról, hogy a viták egy része akörül folyik: az új körülmények között nincs is szükség az előfizetési ügynökségek közvetítésére. A Swets – persze – „nem fél a jövőtől”, s az alábbi tennivalók elvégzését tűzi (rövid távon) maga elé:

- aggregálni kívánja a különféle kiadók produktumainak tartalmát;
- kifejleszti az egységes interfészt, az egységes hozzáférési pontokat;
- kialakítja a bibliográfiai adatok és a megfelelő teljes szövegek közötti kapcsolatokat;
- létrehozza a használók autentikus ellenőrzését és központosított térítési rendszerét;
- megvalósítja az online térítést;
- közvetít a könyvtári konzorciumok és a kiadók között;
- rendet rak az elektronikus kiadványok hozzáféréseinek, a konzultációk, a segítségnyújtás és az engedélyezés összezavart állapotában;
- „kulcsra kész” rendszereket kínál a használóknak;
- ki- és továbbképzést biztosít a könyvtárak és a használók számára;
- segítséget nyújt a kiadóknak az internetpublikációk előkészítésében;
- archívumokat létesít az elektronikus készletek tárolására;
- közreműködik az elektronikus kiadványok azonosítási rendszereinek kialakításában.

Végül a munkatárs megfogalmazza a nagy ígéretet is, nevezetesen: „a publikációs technológiákban és az információ eljuttatásában bekövetkezett jelentős változások ellenére az előfizetési ügynökségek mindenekelőtt arra készülnek fel, hogy a használat minden vonatkozásban segítsék, és együttműködjenek vele”.

MAJSTROVIČ, T. V.: Problemy formirovaniâ fonda elektronnyh dokumentov. = Naučnye i tehničeskije biblioteki, 10. sz. 2000. p. 37–42.
[CAMPFENS, Ivonna] KAMPFENS, I.: Novaâ rol' podpisnyh agenstv. = Uott, p. 43–49./

(Futala Tibor)

Szlovákiában is megszületett a „posztszocialista” könyvtári törvény

Szlovákiában 183/2000 Z. z. szám alatt megszületett az új könyvtári törvény, amit a műemlékvédelmi, a múzeumi és a Matica slovenskáról szóló korábbi törvény módosítása-kiegészítése kísért. A szóban forgó korábbi törvényekhez azért kellett hozzányúlni, mivel az új könyvtári alapjogszabály a történeti könyvgyűjteményekkel való bánásmódot is hatókörébe vonja, az eddigig a Matica slovenská égisze alatt működő „kvázi” nemzeti könyvtárat és a nemzeti kultúra emlékgűjteményét pedig – a két részintézményt összevonva – önálló nemzeti könyvtárrá emeli.

A törvény kereken nyolc éven át „érlelődött”, ui. első változata 1992 májusában készült el. A 2000. május 12-ig tartó időszakban számos változata és ellenváltozata akadt el a szakmai jogszabály-előkészítés és az állami jogszabályalkotás útvesztőiben.

Az 1. § szerint a törvény hatálya valamennyi olyan könyvtárra kiterjed, amely „könyvtári-információs szolgáltatásokat biztosít a köz számára”, illetve történetileg értékes gyűjtemény vagy mű. A köz értelmezése kiterjesztő: az is annak számít, ha csak meghatározott szegmensek jogosak a könyvtári szolgáltatások igénybevételére.

„A könyvtári rendszer része az állami információs rendszernek, tagjai pedig a Szlovák Nemzeti Könyvtár, a tudományos könyvtárak, a felsőoktatási könyvtárak, a nyilvános könyvtárak, az iskolai könyvtárak és a szakkönyvtárak” – definiálja a 4. §.

A fentieknek megfelelően a könyvtár fenntartója egyaránt lehet központi államigazgatási szerv, területi hivatal, község (azaz: községi vagy városi önkormányzat), továbbá egyéb jogi vagy fizikai személy (ez utóbbi a könyvtárat saját szervezeti egységeként tarthatja fenn). Ezt követően a törvény az egyes könyvtártípusokat definiálja, illetve

határozza meg feladataikat (6–11. §). Ezeket a feladatokat itt nem szükséges – egy-két érdekesebb mozzanatuktól eltekintve – részletesen felsorolni, ui. kvadrálnak a jelenleg „levegőben lévő” korszerű meghatározásokkal. A szóban forgó hat paragrafusban közös elem, hogy minden könyvtárat „jogi személyként vagy valamely jogi személy szervezeti egységként” határoz meg.

A törvény a tudományos (egyben nyilvános) és a felsőoktatási könyvtárakról szólva név szerint is felsorolja azokat a fontos könyvtárakat, amelyeket nem lehet egyetlen jelzővel illetni. Így nevesítetik a tudományos könyvtárak között a pozsonyi Egyetemi Könyvtár, a besztecebányai Állami Tudományos Könyvtár, a kassai Állami Tudományos Könyvtár, az eperjesi Állami Tudományos Könyvtár és a Szlovák Tudományos Akadémia Központi Könyvtára. Tudományos szakkönyvtárként szerepel a §-ban a Szlovák Orvosi Könyvtár, a Szlovák Köztársaság Tudományos-Műszaki Információs Központja. A felsőoktatási könyvtárak közül szakkönyvtárként nevesítettek: a pozsonyi Közgazdaságtudományi Egyetem Szlovák Közgazdasági Könyvtára, a zólyomi Műszaki Egyetem Szlovák Erdészeti és Faipari Könyvtára és a nyitrai Szlovák Mezőgazdasági Egyetem Szlovák Mezőgazdasági Könyvtára.

A nyilvános könyvtárak hármass (községi, regionális és területi szintű) tagolódása nyomán hierarchikus feladatmegosztásokat olvashatunk a 9. §-ban. E helyütt annyit kell megjegyezni, hogy a regionális könyvtárak javarészt járási könyvtárak, de őket még nem lehetett törvénybe foglalni, minthogy az országban késik a területi közigazgatási reform. A nyilvános könyvtári részrendszerbe szervesen beépült mind a módszertani, mind a tanácsadói tevékenység, a területi könyvtárak szintjén pedig adva van az állami általános tudományos könyvtárakkal való „behelyettesítés” lehetősége.